

کھٹیا وٹیا

اشفاق احمد

کھٹیا وٹیا

اشفاق احمد

نگار میل پبلی کیشنز ۰ لاہور

0153, INASx
m8

ACCNO:-

10,936

ضابطہ

۶۱۹۸۸

پبلشر — نیاز احمد

سنگ میل پبلی کیشنز — لاہور

پرنٹرز — کمپائن پرنٹرز — لاہور

قیمت — ۴۰/۰۰ روپے

ISBN-969-35-0065-2

میری دسویں تے ایف اے دی درمیانی مدت
وچکار جیون والی سعیدہ مرحومہ دے ناں !

عرض گزارش

تہانوں سب نوں پتہ اے کہ میں شاعر نہیں، نہ میرے کول شاعری داؤل اے تے ناں
ای میں کہے ایس جوج وچ اُترن دی کوشش کیتی اے — ایہہ ساریاں نظماں وا وروے وانگوں
اک پاسیوں آئیاں تے مینوں بھوانٹیاں دے کے دوجے پاسیوں نکل گئیاں۔

آج توں پورے بارال ورھے پہلاں ۱۲ جولائی دی دوپہر نوں ایس جن مینوں قابو کیتا تے
ستمبر دی بائی تریخ نوں مینوں چھڈ گیا۔ جاندے ہوئے نشانی دے طور تے میری شاعری دا گھڑا
بھن گئی۔ اوہدے مگر نوں میں بڑا چارا لایا بڑی کوشش کیتی پر اک مصرعہ دی میرے نیڑے نہ
دھکیا۔ ایہہ مطلب نہیں بئی ایہہ شاعری کوئی کیفیاتی یاں فاروقی شاعری اے یاں خدا نخواستہ
ایدھے اُتے کشف دی تریل پئی ہوئی اے۔ یاں ایدھے وچ کوئی دُونگھیاں گمراہی اے جیرھی دھبی
شاعری وچ ہوئیا کردی اے تے سیانے اوہدا کاڈھ کڈھن لئی بڑیاں بڑیاں اوکھیاں گلاں دسیا
کردے نیں — ایسی کوئی گل نہیں ایہہ تے بس اینویں ای سدھ پدھری جی ٹنگ بندی اے جیرھی
دوروں شاعری ورگی بھدی اے۔

محبت کرن والے تے ہندھے بندیاں دی آج وی ایس دُنیا وچ کوئی تھوڑ نہیں۔ سجاد حیدر
ہوراں جدوں میرے کولوں ایہہ نظماں سُنیاں تے راتوں رات بیٹھ کے اک بہت ای اعلیٰ تے
تعریفاں نال بھریا مضمون ایس شاعری تے لکھ دتا۔ میرا دل کر داسی اوہ مضمون دیسا پے دے طور تے
ایس کتاب وچ شامل کراں پر شکر اے اوہ کہہ رہے گواچ گیا۔ ممت از مفتی کند اے "اوہ مسود قمری
کول اے" مسود کند اے "سی تال سی پر شہید میرے کولوں سجاد نے واپس لے لیا سی" تے

سجاد ہو ری کسندے میں "میں اوجھنوں دوبارہ ٹچ اپ کر کے کے نوں واپس کر دیتا سی، ہُن یاد نہیں
آندا کس نوں دیتا سی۔"

آذر زوبی نال میرا سر وڈھنویں ویرتوں دی لما یرا نہ اے۔ سُن چالی وچ ایس اک دو بے
واقعہ ہوئے تے گڈی ایتھوں تیکر کچھ یا ئے۔ اوس نے جدوں ایہہ نظمیاں سُنیاں تے کھیرے پئے
گیا بئی میں ایساں نوں السٹریٹ کراں گا۔ میں کیا "دورن کر دے" آکھن لگا "ساریاں کراں گا۔" میں
اوجھدے کولوں ایہہ نظمیاں لگا لیاں پر جیڑھیاں جیڑھیاں اوجھنوں یاد رہ گئیاں اوجھناں نوں السٹریٹ کرن
توں باز نہیں رہ سکيا۔ میں تے جدوں وی ایناں نوں وہیندا آں ایہی آکھنا آں بئی نظمیاں توں موتاں
سوہنیاں نہیں۔

آج توں کئی سال پہلے محمد یوسف نگینہ نے ایناں نظمیاں دی کتابت کیتی تے فیر میرے نال
گئے ہو گیا کہ اینے ورھے کتاب کیوں نہیں چھاپی۔ ہُن جو میں چھاپن لئی کدھی تے غلطیاں لان توں
انکاری ہو گیا انج تے نراض نہیں پر ایس کتاب دے سلسلے وچ ہالی دی گئے ای اے۔

میں ایناں نظمیاں تے عنوان دین دے بجائے نمبر دتے نیں۔ اصل وچ نظم دا عنوان میرے
حساب نال بن دا ای نہیں۔ اک دن بیٹھ کے ساریاں نظمیاں تے عنواناں دے چوکھے جرن دا ترکھانکم
میرے کولوں ہونئیں سکدا۔ نالے سچی گل ایہہ اے کہ میں تے اک تھاں ایہہ نظمیاں ای بھسیاں
سُن جے کدھرے عنوان وی نال ای بھج جاندا تے میں اوہ وی بخ دیندا۔ ہُن تے بس اوس
ویٹے دا ایہو کھٹیا دٹیا اے، ایسے نال ای گزارا کرو۔

اشفاق احمد

"داستان سرائے"

۱۲۱۔ سی ماڈل ٹاؤن، لاہور

ترتیب

۳۸	گھورے اندر تھا پیاں	۹	کاں کاں میں کیڑھے پائے جاں
۳۹	بچے میرے پیار سی سارے مل گئے آج	۱۰	میرے دل دا محرم توں
۴۱	آہ بہر جا دو گھڑی	۱۱	سو بنے رب والین نظارا
۴۲	اسم شریف جناب دا	۱۲	توں توں توں، پینیا پنچے روں
۴۴	ڈاکھانے وال لال بمبا	۱۴	اسیں کل مکے رہت
۴۷	وڈھے وڈھے شہر سکندر	۱۶	اُدھی راتیں اُتو بولن
۴۸	لگراں ہیٹھاں کھال، کھال وچ بکریاں	۱۹	پنھی واس کٹورائے کے
۴۹	بندیاں نوں کی کتنا	۲۰	میری شکل ہے تیرے ورگی
۵۰	نیلے کچ دوپٹے والی	۲۱	پچھے مُنہ اوئے کھوتیا
۵۱	واہ وا سوہت شہر سی	۲۲	لوڈو کھیڈے یار ناں
۵۳	رات نوں بولن والیے ہڈیے	۲۵	میرے کول کپہ دی شو شک
۵۴	شاماں ویلے پئی دُھپ وچ	۲۶	چھاوئی آئے پُل توں
۵۸	چھ ورھے دامیرا کا کا	۲۷	کندھاں اُتے ویلاں چڑھیاں
۵۹	جس ویلے میں کل مکلا	۲۸	دل دریا سمندروں دُونگھے
۶۱	تیرے نال محبت پاکے	۲۹	قلعے دی کندھ تے بابر بچے
۶۲	جے میں کالی کس کس کر دی	۳۰	اُوکھا گھاٹ فقیری دا
۶۵	بُڑھا ہویا گُنا ہویا	۳۱	بال کھیڈوے آپو ٹاپو
۶۷	اُدھی راتیں چُپ چُپیتے	۳۳	بَڈل گئے میند وئے
۶۹	بابا بڈھا	۳۴	اُوکھا عشق سسی دا بُری پھی دا
۷۱	ورھیاں پتھنوں یا دئے تیری	۳۷	بُت کریلے دھاگے بڈھے واہ وا پکے

- ۱۰۰ ۴۵ مہر محبت رو ہی تیر
- ۱۰۱ ۴۶ مٹے ہنیرے اٹھ کے سیر کرنی پندی اے
- ۱۰۲ ۴۸ سنبھلے دل دے کھوے اندر
- ۱۰۳ ۴۹ جے میں ڈر گیا
- ۱۰۵ ۸۱ کدے کدے تے دل کروا اے
- ۱۰۶ ۸۲ چیت مہینہ چٹیاں لے کے
- ۱۰۸ ۸۳ تیریاں اکھاں رچ ادا سی
- ۱۱۰ ۸۵ نہ کوئی جگہ نہ کوئی جھیرا
- ۱۱۱ ۸۶ شہرت نامور دا لکڑا چیاں بانگیاں دیوے
- ۱۱۲ ۸۷ درگا ہاں تے فاتحہ مگروں
- ۱۱۳ ۸۹ ہاریا، رہینا، ٹٹیا بندا
- ۱۱۴ ۹۲ نہ کوئی دکھ نہ روگ بہاری
- ۱۱۶ ۹۵ میرے دل دے کاٹھ گدام رچ
- ۱۲۰ ۹۷ پالا لگے رات نوں
- جے ایڈا مشہور نہ ہندا
- اُچھے اُچھے تھکھے کالے شہ پہاڑ
- سوہنے شہر دے سوہنے لوکو
- سوچاں دی ٹوٹی دے اندر
- اک ڈاکو ڈاکا ماریا
- پیلی درگیے سوہنیے کڑیے
- ٹھنڈے سیت ناران رچ
- تیری گلی چوں لنگھن لگیاں
- لوکاں کوہوں مٹے لگاندا
- سنگل بینڈ دا ریڈیو میس
- اودھ اسمانیں چکر لاکے اترن لگا پور
- کرسی توں اٹھ کے صوفے تے جا بہنا
- بڈھا بگڑا ڈھکا
- اک دن شہ ہی مسجد وچوں
- کالے کالے ہنشاں اُٹے لال لال مہندی

کاں کاں کاں

میں کیڑے پاسے جاں

اندر باہر چار پھیرے

ہر تھاں تیرا ناں

”کتھے اے بی ڈیرا تیرا

کتھے تیرا گراں؟“

مینوں پچھے پچھی رساں

میں اوہنوں کیہہ آکھاں

2

میرے دل دا محرم تُوں

رَبّا ! توییوں تُوں

اوہ دی میرے دل دیاں جانے

میری ہر ہر رمز پچھانے

ہس دی جاتے ، نس دی جائے

کول نہ آئے

فیرو دی ، رَبّا ! تُوں

توییوں تُوں

3

سوہنے رب دا لین نظارہ

مُونہ ہنیرے

چوتھی منزل اُتے چڑھیا

گلی اٹ بنیرے اُتے

نیلے رنگ دا بھبٹ بیٹھا

سارا سوہنا

دوویں نیلے پر دی سوہنے

سجا کھتے توں دی سوہنا

4

تُوں تُوں تُوں

پہنچا پنچے رُوں

پھٹّی دے دِچ گرمی تیری

دِچ گرمی خوشبو

نہ اپنا آپ لکو

کدے انتھیاں کول کھلو

ایس پہنچے دے طنبور نال

میرا کنبے اک اک تُوں

مینوں دس ، لہندے دیا سوہنیا !
 کتھے جاواں لبھن نوں

5

اسیں کل مُکّے رہنا

وِج بازاریں مجمع لا کے

اُچّی اُچّی حال دُہائی

پا کے ، روندیاں رہنا

اسیں کل مُکّے رہنا

تیری چلی سِدھی کر کے

سُتے پُتر دا مُونہ چُسم کے

مُونہ ہنیرے بُوہا لاہ کے

سُتیاں کُتیاں کو لوں لنگھنا

جا نیا میں بہنا

اسیں کل مُکھے رہنا

تیرے ناں دی تسی پھڑکے

اپنا قصہ کہنا

اسیں کل مُکھے رہنا

6

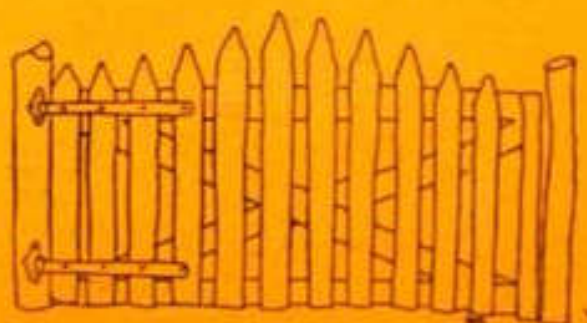
ادھی راتیں اُو بولن
 چوراں گٹھاں ملّیاں
 ٹھنڈی سیت ہوا دے بُلے
 ٹٹّی طاقی کھولن

لیف دے وچوں ہر کٹھاں، چوراں دا بھوڈراوے
 جے میں اندر مُونہ کراں اوہ کڑی نطنہ نہ آوے
 جیہڑی چلدی گڈی دے وچ ہر باری نال لا کے
 ٹھنڈی سیت ہوا دے پاروں اتھرو کیر دی جاوے

7

پکھی داس کٹورا لیکے آٹا منگن آئی
 جیہڑا آج تیکن نہ ڈٹھا
 بجلی دے لشکارے وانگوں آیا — چلا گیا
 اوہ دی کھلو گیا
 بابا ڈاک

8

میری شکل اے تیرے درگی

تیری اے کس درگی

کُش وی مینوں نظر نہ آوے

جناپینڈا مُکے میرا

اونا رہ جائے ہور

کو جھی میری ٹور

9

پھٹے مونہہ، اوئے کھوتیا !

کابھی ہوس کھلوتیا

آجا پھاٹک توڑ کے

سر نال کن چموڑ کے

جیل دے اندر چارے پاسے گوڑے گوڑے گھا

آجا میزے کول

رج کے ایہنوں کھا

10

لُڈو کھیڈے یارِ نال

نمھا سینٹ لگا کے

نکر چکے بسترے

اوہدا نام دھیا کے

11

میرے کول کیا دی شو شک
 تیرے کول اے لکت
 ماراں اک — کہ چھڈ کے سوٹی
 لکت وچ پالاں بہتھ

12

چھاؤنی آ لے پُل توں

پہلاں لنگھیا مُنڈا

فیر لنگھی کُڑی

فیر لنگھی چٹی کار

ہنٹھوں لنگھی تیز گام

بندیاں نال بھری

ایڈا سوہنا دن سی

میں چھٹی لے لئی

13

کنڈھاں اُتے ویلاں چڑھیاں

ویلاں اُتے سَپ

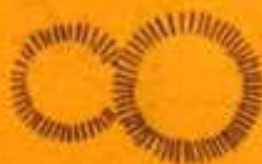
اپنیاں پٹاں دین نوں

نَپ کے کبل رُکھ

14

دل دریا سمندروں ڈونگھے
 وچ سمندراں بوتل، سادے رنگ دی
 ایس - او - ایس دی پرچی اُتے
 پیٹے واہی عشق کہانی
 موت دا ہانی منگدی

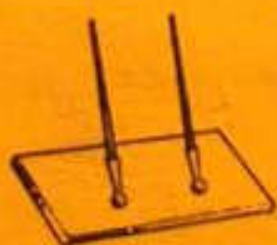
15

قلعے دی کندھ تے بابر بھجے
 کچھیاں دیچ دو بندے پھڑکے
 جیٹری کچھ دیچ بوہتا مڑھکا
 او سے کچھ دا بندہ رووے
 بونداں ڈگن وارو وار
 اک اتھرو، اک مڑھکے دی
 ہسٹھ وگے دریا — دھولی دھار

16

اوکھا گھاٹ فقیری دا، بھٹی ! اوکھا گھاٹ فقیری دا
 مسلاں دے وچ ویلا کڈھنا، میٹنگ دے وچ بہنا
 اوکھیاں دے نال متھالا کے، یس سر ! یس سر ! کہنا
 ہسدے ہسدے رہنا

اپنی سیٹ تے عاجز بن کے اگے ہو کے بہنا
 مُرشد موہرے گل نہ کرنی، جو آکھے سو سہنا
 دنیا داری کم ننیں، ایہہ کم ہے پتا چیری دا
 اوکھا گھاٹ فقیری دا

17

بال کھیڈ دے آپو ٹاپو

کڑیاں کیٹری کاڑا

نم دے، ہنٹھاں پٹیرھی ڈاہ کے

بھابی اُندی نالا

زینب چٹھی لکھدی

بیری اُتے پوڈے لاکے

بکری پتہ کھاوے

17

بال کھیڈ دے آپو ٹاپو

کڑیاں کیٹری کاڑا

نمّ دے، ہنٹھاں پٹیرھی ڈاہ کے

بھابی اُندی نالا

زینب چٹھی لکھدی

بیری اُتے پوڈے لاکے

بکری پتھر کھاوے

18

بدل گئے — مینہ دے

پرنا لے نئے

بجلی گڑھکے — سہے

باہر تراٹے ، اندر جھنڈ

لہرے تیرا نقشہ

بھلے صورت تیری

19

اوکھا عشق سستی دا — بری پھسی دا
 تھل وچ بلدا ، تپدا ، گلدا رووے زار و زار
 ٹھنڈی دا دا بُلا میرا پیار
 راہ جانڈیاں تو اکھ بچا کے
 باری وچوں وڑکے — پشلی سیٹ دے اُتے چڑھکے
 جوڑا دیکھے
 کڑی چلاوے کار — ٹھنڈی ٹھار

NEW DELHI
Acc
10,936
LIBRARY

0153,1N48x
m8

20

بُت کر یے دھاگے بدھے ، سوہنے پکے
 روٹی دیسی کنک دی تندوروں لٹھی
 اک جگ ٹھنڈی پتلی لسی
 وچ ٹنک دی ڈلی برف دی — دڈی ساری
 اک سرہانا ، واہ واہ
 دوہرا تیرا ہودن جوگا
 فل سپیڈ تے سیلنگ فین کیپیٹر ٹائپ
 بُشرٹ ہن لاه دیاں تے رہن دیاں بنیان
 فَبَايَ الْاِءِ رَبِّكُمْ اَتَكْذِبْنَ

21

گھورے اندر تھاپیاں — وِچ بھڑولے دلنے

چوچیاں اُتے کالی شاہ منارک تنبوتا نے

کوٹھے اُتے پوتر اگڈی لال اداوے

ہیٹھاں بولی بیٹھ کے نوئہ توں گت کرائے

کھیترو وِچ برسم دی درجی سنگھنی لو

بابے ابراہیم دے آڑھتے سرسو

تیجے سوئے تلبھی مینہ — کٹی پنج کلیان

فَبَايَ الْاِثْمِ رَبُّكُمْ تَكْذِبُ

22

بچنے میرے یارسی ، سارے بل گئے اج
 کسے نہ مہنا ماریا ، کسے نہ لائی بچ
 جیتھی پائی گھٹ کے ، دتی ایسی مہک
 میرے اندر رچ گیا پٹرا ، رمل ، ٹنیک
 بگڑٹ لائٹر جگ پیا ، اکو رگڑ دے نال
 نہ پیا ادھنوں چھڑکنا ، نہ پسی کڈھنی گالھ
 مٹکٹاں اٹلی والیاں ، سوہنا شہر ملان

جسدے خط دی تا نگھ سی، دے گیا چٹھی رسان
 گرمی ہندیاں سُنندیاں شہر دے سبھ وِ دوان
 حلقے وِچ مضمون تے ہوتے نہ جُستی پیاں
 فَبَايَ الْاِءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبُن

23

آجا ! بہہ جا دو گھڑی

ٹیلی ویژن دیکھ لے

توں دی اکھاں سیک لے

مُنڈے تیرے کھیڈ دے ساڈے مُنڈیاں نال

بیوی میری چھنڈ دی جاوے گلے وال

دستے تیرے خاوند نوں اپنی سس دا حال

توں دی بہہ جا دو گھڑی

نہ کر ایڈی کالھ

ٹیلی ویژن دیکھ لے

24

”اسم شریف جناب دا؟“

”کیوں کیہ گل اے؟“

”چھتی نمبر گھر، محلہ ماشکیاں دا، ایہو ای اے؟“

”کیوں کیہ گل اے؟“

”شیخ سلیمان ولد نیاز محمد آڑھتی“

”کیوں کیہ گل اے؟“

”اوہناں دا وارنٹ اے“

”شیخ صاحب واہنڈے گئے نیں، پرسوں تک آجان گے“

”میراناں، غلام محمد کا ٹیبل، چونا منڈی“

”آن گے تے دس دیاں گا، آپے اپڑ جان گے“

”پر — اسم شریف جناب دا“

”میرے اسم شریف نوں چھڈو

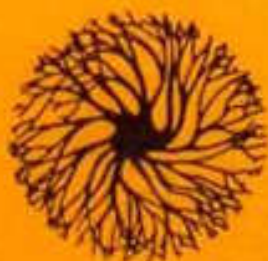
لعنت بھیجو، گولی مارو

آن گے تے دس دیاں گا، آپے اپڑ جان گے“

25

ڈاکخانے دا لال بمبا
 پیلے رنگ دی گڑی
 دہتھ پیسے دیاں ٹکٹاں لگی
 نیلے رنگ دی پڑی
 پوسٹ کراں کہ نہ کراں ؟
 سوچے گھڑی مڑی

26

وڈے وڈے شاہ شکر

توپاں تے تلواراں والے

موڈھیاں اُتوں تھکدے لنگھے

کیستی بہت تباہی

اوہناں دیاں نشانیاں

دبھ ، سرکڑا ، کاہی

27

بکراں ہیٹھاں کھال
 کھال وچ بکریاں
 بگیاں، کالیاں، لال تے ڈب کھڑبیاں
 سجر سوئیاں، پھالین لگیاں
 نیڑے بکر وال خوشی وچ ٹہکے
 تے آکھے، ”چھے چھے“
 پٹھوے بولن
 توتے ہتھ چھڈ کے
 ٹاہنیاں اندر ڈولن

28

بندیاں نوں کیہہ کہنا

کاہدا غصہ کرنا

میرے نال تے چونک دی بیتی کردی نت دھرو

جدوں دی لنگھن لگاں

رتی کر لے لو

29

نیلے کچھ دوپٹے والی، کالی شاہ مسٹیار

پیار دے نال بھری

سر تے گھاہ دا پولا دھر کے

بے دس بھٹی جاوے

بھار سہیا نہ جاوے

30

واہ وا سوہنا شہر سی

سوہنے سوہنے لوک

راہ جانڈیاں نوں دیکھ کے

ہس کے لیندے روک

کھلے بُو ہے باریاں

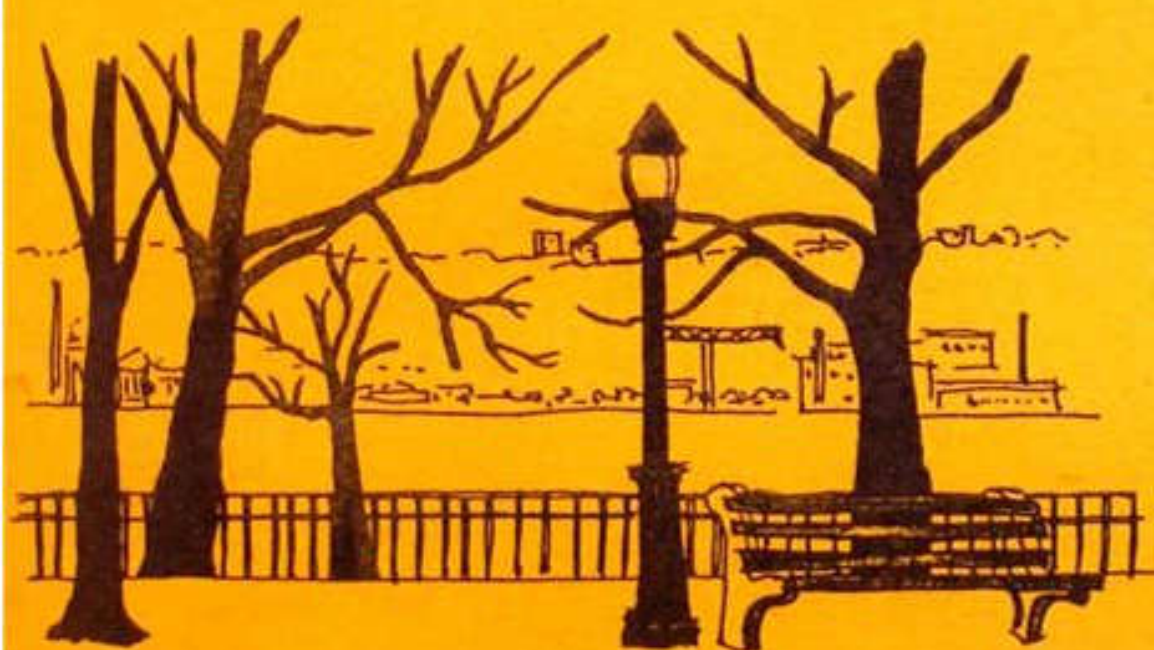
کوئی روک نہ ٹوک

میرے دل دے چور نے

خوف دی ماری نوک

آکھیا، شاہِ تقین جی !

چھڈ دیو ایہہ جھوک

31

رات نول بولن والے ٹڈیے !

ڈر نہ ، بولی جا

بولدے ای لد جان گے

سارے ایتے راہ

32

شاماں ویلے پہلی دُھپ وچ
 اتر پورٹ دے باہر
 تُوں تے اک کڑی
 رینگ دے نال موڈھے لاکے
 گلاں کر دے رہے
 دوویں اکھاں نیویاں کر کے
 بونگ دی شاں شاں دے پچھے

ہو کے بھر دے رہے
 رستوران دے شیشے وچوں، مینوں دے رہے
 میں دس گھول دی رہی
 تے صبرِ شکر دا پلا پھڑ، بد دُعائیاں دیندی رہی
 نالے کوکا پنیدی رہی

33

چھ درہے دا میرا کا کا

ایڈا ای میرا ہا سا

دوویں سکے بھرا

اگلے شکر دار نوں

دوہاں دی ساگرہ

34

جس دیے میں کل مُکلا
 موڑھیاں اُتے بھورا پاکے
 ڈھو کُرسی نال لاکے
 تیری یاد نوں کچھڑ بہاواں
 روندی نوں پرچاواں
 اتھرو پونجھاں
 گلاں دے وچ لاواں

اوسے ویلے، توں دی میری یاد نوں دل نال لا کے

چپس دا پکیٹ کھولھیں

چوڑیاں والا ہتھ ددھا کے

ہولی ہولی بولیں

اپنے جلیٹھ نوں آکھیں :

”بھاجی ! تسیں دی لو“

ساہمنے دِلن بڑھک مار کے آکھے ”بوہ ، او بوہ !“

35

تیرے نال محبت پا کے
 خوشیاں نوں گل لایا
 تے گل نال لگیاں خوشیاں نوں
 بھبھاں مار روایا
 جم جم سرمستھے ایہہ خوشیاں
 جی آیاں نوں چا
 جیناں ہوکیاں کنوں بچایا
 سائوں چُپ دا بھیت سکھایا

36

جے میں کالی سُس سُس کر دی

مینہ دے اُتے بہہ کے

ہتھ دچ گنا لے کے

گل دچ گانی پا کے

دل دچ ڈھولا گاندا

تیرے بُہے آندا

کر دی مینوں پیار ؟

دیکھ ! اشارہ بدل گیا اے

ہولی کر لے کار

37

بدھا ہویا ، گُتّا ہویا

دُنڈیں جھیراں پتیاں

میں کو جھا ہویا

بولا بدل ، اٹھا مُورا

فیر دی سجر کھڑیاں کلیاں

بوٹا ہار سنگار دا

چھوٹے چھوٹے پھل

کردے مینوں پیار

پاندے میرا نل

38

ادھی راتیں چپ چپتے
 نازک کڑی محلے دی
 بندھ کے گٹھڑی روگاں والی
 وچ دریا دے روڑھن چلی
 نویں پرانے دکھ
 شوہ دریا دے کنڈھے کنڈھے
 ملاحوال دیاں قبراں
 ڈگے ڈھٹھے رکھ

ٹھنڈی دا دے بُلے

سُنج مُسُنجارستہ

کل مُکلی ذات

مُڑ کے گھر نہ آئی

کدے نہ پائی جھات

خبرے اوتھے ہووے

بچتھے لوکی کھنڈے

چھی مہینیاں دا دن ہُنڈا اے

چھی مہینیاں دی رات

39

بابا بدھ

بوڑھ ہسٹھاں بیٹھا بیٹھا

اکھاں نوڑ کے

جے کر کھنڈا

”کڑیے گراں دیے !

قد بُت والے !

کڈی سوہنی لکدی ایں !“

مینوں کیوں پتا لگدا

کون بھیت کھولدا

ایڈا سیانا ہو کے بابا بُدھ

دسو لو کو!

”پالی“ کیوں سی بولدا؟

40

درھیاں پچھپوں یاد نے تیری آگنڈی کھڑکائی

دل دے کالے بُرے اُتے

وَن سونیاں شکلاں والے

چُجھک مار دے کوکیاں دچوں

مُنڈری دی ٹھاک آئی

میری نوٹہ نے بوہا لاه کے

باہر جھاتی پائی

دوویں پاستے دیکھ کے پرتی

مینوں پچھن لگی

بابا ! ایستھے کون سی ؟

کس بُوہا کھڑکایا سی ؟

کون ساڈے گھر آیا سی ؟

میں کہیا ، دھبے رائیے !

تیرا میرا دہم سی

تیرا میرا چا سی

41

جے ایڈا مشہور نہ ہُندا
 ایڈی میری ٹیں نہ ہُندی
 جے میرے وچ میں نہ ہُندی
 دادی دے گھر رہندا
 تتی روٹی کھاندا
 چلتے مورھے بہندا

42

اچھے اچھے، تیکھے تیکھے، کالے شاہ پہاڑ

سوگ چچ ڈبئی ہو کے بھر دی، کنبن ہارا جاڑ

چپ چاں دی گھوکر اندر

ورلے ورلے گھر

ٹیدھی راہ تے ہیٹھاں تکدیاں

سوچ دی جائے ڈر

پتھر اُتے تیردں ننگا، آکا باکا کاکا

بکریاں داراکھا

بے خبر! انجان

اینی گل نہ سمجھے

اینا وی نہ جانے

رات نون سوون لگے

جدوں دوپٹہ لاہویں

کیڑے پائے رکھیں

کیڑے پائے سوویں

43

سوہنے شہر دے، سوہنے لوکو !

پھلاں دیاں پوشاکاں پا کے

آپس دے وچ گلاں کر دے

مینوں دی کُش دتسو

میرا دی نوٹس لو

میرے تے دی ہسّو

44

سوچاں دی ٹوٹی دے اندر
 وقت دی کھاہدی وائل وچوں
 تیری یاد دے تیکے ڈگن
 دل دے ایس کھرے تے
 آسے پاسے کیچل میلا
 قدم چلتے دا تیکے
 آخری اری کدوں ملی سیں

کیہہ آکھیا سی بل کے ؟
 کُش دی یاد نہ آوے
 ٹھنڈی وا پرے دی دگے
 دُھپ اسمائیں چلکے

45

اک ڈاکو ڈاکہ ماریا
 میرا لٹ لیا مال متاع
 میں ہٹا دتا رہ گیا
 میری کوئی نہ چلی واہ

دیاں سیساں اوں بے ترس نوں
 جس جھگڑتا ڈھاہ

اوہ ڈاڈھا ڈھول ڈکیت اے
 توں ڈاڈھا بے پرواہ

46

پیلی درگئے، سوہنے کُڑیے !

ٹانڈے وانگوں لیتے !

یار دے موڈھے بھار پاندیے !

رُزنہ ہولی ہولی

چھیتی چھیتی سنگھ جا ایتھوں

میں تیرا بھکڑا پوہلی

47

ٹھنڈے سیت ناران وچ وگے پیا کنہار
 رکھاں دے اخروٹ تے بیٹھی آن بہار
 اپنے پھنگ کھلار کے کر دی کوک پکار
 ستیا جٹا! جاگ او! ہن مشکل ایہو پھر

بیٹھی اے دیوان تے سوچاں دے وچکار
 پٹ تے اپنے رکھ کے جٹ دے سردا بھار
 مشکی زلفاں وچ کرے انگلاں دی تکرار

آکھے :

پھوکاں ایں بہارنوں ، جس اتنا پایا شور
 لانبو لگے کنہارنوں ، جیہدی رولا پاؤندی ٹور
 میں بوہتا کُش نہ منگدی ، میری عرض کوئی نہ ہور
 اوہ تھکیا ٹٹیا سوں رہوے ، گھڑی رہوے نیند دا زور
 جے اوہ جاگیا وچ ناران دے ، میں مرجاں گی وچ لہور
 سُن ! سیٹی وچ گئی صاحبان ! اٹھ کر لے چاہ تیار
 تیرے خاوند مٹنگ جاؤنا ، جیہدا لاکھا کاروبار
 جیڑا اچیاں اگے مینا ، تے لیلیاں اگے ہنکار
 جے بیٹھی رہ گئیوں تخت تے ، تینوں ہنگا پو پیار
 بھل پتھر دل ناران نوں تے شوہ کنہار دسار

سن و نخل کندا صاحبان

کدے سوچیاں میت نہ آوندے ، کدے رویاں نہ ملدے یار

48

تیری گلی چوں لنگھن لگیاں

سو داری ایہہ ہويا

کے نہ بُہا کھوليا

کے نہ کھلا ڈھويا

49

لوکاں کو لوں مُوئہ لکاندا

جدوں دی سیرنوں کلا جاداں

میرے نال گوانڈھیاں دا

اوہ کتا ٹُر پیندا اے

جیٹرا میرے گھر دیاں اُتے

گل گل تے پیندا اے

جیٹرا میرے یاراں دے نال

گل گل تے کھنڈا اے

50

سنگل بِنڈ دا ریڈیو میں
 میرا اَنھا مُورا واج
 ساری عُمرے میرے اُتے
 اِکو ٹیشن وَجدا رہیا
 اِکو اناؤنسر گجدا رہیا
 پرسوں راتیں اپن چیت
 رب جانے کیہہ ہويا
 میرا سرکٹ وِگڑ گیا
 کوئی ٹانکا ڈھلا ہو گیا
 یا پوائنٹ کوئی کھنچھ کے
 کتے ہو ریں چمبڑ گیا

ہُن دُوروں — دُور دُراڈیوں

اک، نٹھی جیہی آواز

ایس سَنگل بَنیڈ دے نال نال

سُنی جاندی اے، پتی آندی اے

پردے دے دے کس پاز

میرا وِٹس نہ چلے ایس تے

ایہ نہ مَنے میرا آکھا

ایہ اکو لورچ بولدی

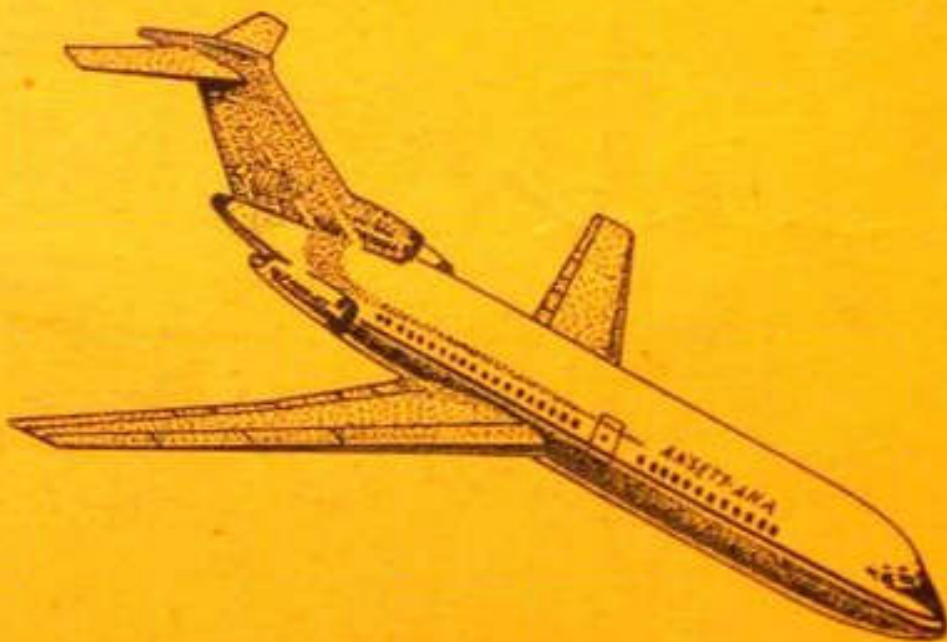
جی آیاں نوں! — رت راکھا

51

ادھ اسمائیں چکر لا کے اُترن لگا پُر
 اگا نیڑے آگیا تے پچھا رہ گیا دُور
 توں بنھ حفاظتی بند، کڑے !
 ہُن تھوڑا رہ گیا پنڈھ، کڑے !
 نہ ہتھ راس دے اتے کڑیئے، نہ دِوچ پیر رکاب
 نہ مرکب تے زور
 اگو ایو بند
 بنھ حفاظتی بند
 گتھلا کھول کے کڈھ لے کاغذ
 جے توں اگے لنگھنا، نہیوں سنگنا
 صاحب دے گھر وںجھنا

یار دے بُو ہے لہقن لگے
 چارے انجن شوہ شوہ بولن
 شوہ دے دیہڑے اُترن لگے
 پھنگاں اُتے کل کابلے، پیچ ڈھبریاں
 سارے اُترن نوں پر تولن
 کنبدے پنجر نال کنبدے
 کل کابلے، پیچ ڈھبریاں
 توں توں بولن
 توں دی سوہنیے، کلے کڑیے !
 گھر دیاں کولوں رُسیے !
 ڈبیے کنبن ہارے !
 تن طنبور رگاں دیاں تاراں
 گھٹ کے رکھ ایہہ تند
 بنھ حفاظتی بند

انڈر کیرج گنبد وچوں
 مستھا ٹھیلن باہر آئی
 تول وی ہو تیار
 اکو ٹھنڈا ساہ ولھیٹ کے
 میچ لے اپنے دند
 بنھ حفاظتی بند
 رہ گیا تھوڑا پنڈھ

52

کُرسی اُتوں اُٹھ کے ، صوفے تے جا بہنا
 سبھ دیاں گلاں سُنیاں ، مُونہوں کُش نہ کہنا
 بُوہے باریاں مار کے ، خوشیاں دے وچ رہنا
 بختاں والے آدمی بھاگیں بھریا لہنا

53

بڈھا بگا ڈھکا

بگی برف دا پہاڑ

ہل دھج دگدے دیہڑکیاں توں دو مربعے دُور

نہر دے کندھے ، بگراں ہسٹھاں

ٹٹی گڈ نال بڈھا

کھلا کھاوے ، موج اڈاوے

کوئی کم نہ کار

سوکھا ویلا ، سوکھے دن

سوکھے سال مہینے

پٹ تے لٹیا ناں مالک دا

سادن دے دے وچ رستے

پُوشل نال اڈاوے مکھی

اکھاں توں نہ رستے

ایسے طراں وجود چ میرے

داغ ہے تیرے ناں دا

مڑھکا تیرے سانہ دا

چلیا تیری "نانہ" دا

ہور دی کئی دینے

سوکھے سال مہینے

54

اکدن شاہی مسجد وچوں

میں تے میرے دلدا چور

ڈیگر پڑھ کے نکلے

چپ چپتے نمھو جھانے

اکدو بے توں رُتے رُتے

اگر پچھڑا رُدے رُدے

ہوٹل وچ جا بیٹھے

ہاف سیٹ دا آڈر دے کے، لے بیٹھے اخبار

پڑھدے جانیے، دیہندے جانیے

وارو واری باہر

ورھدے مینہ وچ مڑھکو مڑھکی گھوڑیاں دی کھڑکار

چنگاں پھٹی دھپ دے اندر

کنیاں دی گھمکار

اپنی اپنی چار دی پیالی پی کے اٹھن لگے

پیسے کڈھن واری

ادھنے میری دینی پھڑکے، ہنس کے کہیا : سرکار !

سانوں دی تے خدمت دا اک موقع عطا فرماؤ

ساڈا وی دل رکھو

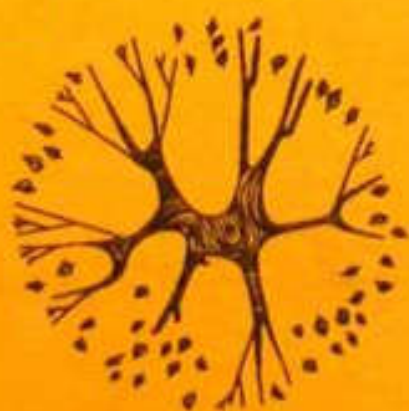
سانوں دی ازماؤ

اگے ودھکے ہوٹل دے کاؤنٹر تے پیسے دھر کے

کوٹ دے کالر اُچھے کر کے، فیلٹ نوں نیواں کر کے

بوسے وچوں بجلی دانگوں باہر نکل گیا

گڈر گڈری دے دیاہ دا جابجی بن گیا

55

کالے کالے ہتھیاں اُتے لال لال مہندی
 ننگی بچھی گوری

سبھ دے ساہمنے بیٹھ کے رووے چوری چوری

آکھے : جے میں رونا ای سی

کر ای لیندی پیار

پرہن دیلا دیت گیا

نہ بادشاہ ، نہ گھمیار

56

مہر محبت روہی ریتڑ
 عاشقیاں دے سُنجے ڈھوک
 توڑ نبھانے سرے چڑھانے
 پیڑے گئے سکتے پھوک
 شاہ تلقینا یاری لا کے
 توڑن والے اُپتے لوک

57

منہ بھیرے اُٹھ کے سیر کرنی پیندی اے
 ستیاں نوں دیکھ اللہ خیر کرنی پیندی اے
 شیو کرنی پیندی اے شنگار کرنا پیندا اے
 اپنے وجود نوں پیار کرنا پیندا اے
 دھر کے اخبار مورھے دُ دھ پیٹا پیندا اے
 بعضے بعضے بندیاں نوں روز جینا پیندا اے

58

سنجے دل دے کھولے اندر
 ٹٹے کھٹے راہی باہجوں
 ہور کوئی نہ آوے
 کوئی نہ پھیرا پاوے
 پرتوں کدھر وڑ آئی ایں
 پاٹیاں کندھاں، ڈھٹھے بُو ہے
 فرشاں اُتے گھاہ
 بنیڈے ساہنے کوڑھ کر لیاں
 اوکھے لیندے ساہ
 چھیتی فوٹو چھک لے کُڑیے
 ہور نہ جانویں ڈھا

59

جے میں ڈر گیا
 نمک گیا ، مر گیا
 توں رہی جیونندی
 میرے نال وعدہ کر
 اک داری ملیں گی
 اوس ہرکارے نوں
 جیڑھا ساڈے نیلے خط

ہس کے لجانودا
 جے اسیں لخدے
 جے اسیں پانودے
 جے اسیں پیار کردے
 نال نال رہن دا
 جین دایاں مرن دا
 دلوں اقرار کردے

60

کدے کدے تے دل کردا لے

وڈے سارے جلسے اندر

اُچی جیسی سٹیج دے اُتے

تُونیوں تُوں ای ہودی

بسھ تیرے جس گادون

وارو واری اگے ودھکے

تینوں گل نال لاؤن

گھٹ گھٹ جپھیاں پاؤن

میں ٹاہلی تے چڑھکے

اچا ہو کے

رستہ پھر کے

اپنے آپ نوں تولّاں

نوٹ سپیکر کھولّاں

61

چیت مہینہ چمپیاں لیکے
 میرے دلوں جاوے
 تیرے بڑے آدے
 گنڈھڑی کھولے
 رنگ برنگے ٹوٹے کڈھے
 کھلا من دا جاوے

62

تیریاں اکھاں وچ اُداسی
 تیرے مونہہ تے ہاسا
 ہتھاں دے وچ مہرِ محبت
 اُنکلاں وچ دلاسا
 پتا نہیں ، اوہ کون ہووے گی ؟
 جس دی ماں بنیں گی

پاکے جسدیاں بانہواں گل وچ
 ہر دم چمندی رہیں گی
 پھر کے جسدے ہمتہ ایانے
 رات نوں روندی رہیں گی

63

نہ کوئی جھگڑا نہ کوئی جھیرا

نہ سدھرنہ آس

اک کمرے وچ چُپ چُپیتے

ساہ روک کے تِنے بیٹھے

آنے سامنے اوہ تے میں

دوہاں دے وچکار گلاس

64

شہرت ناموری داکٹر اُچیاں بانگلاں دیوے
 پھنگ کھلا رے ، دھون ہلاوے ، کھاوے مٹھے میوے
 وچے کھاراں ، وچے تاڑاں ، وچے روپ بہاراں
 وچے چھریاں تیز پھلاں دیاں دستے لگے تھیوے

65

درگاہنواں تے فاتحہ مگروں
 پوڑیاں نوں وی ہونج لئی دااے
 بوہے نوں کھڑکان توں پہلاں
 اتھرواں نوں پونج لئی دااے

66

ہاریا، پینا، ٹٹیا بند

کڈا سوہنا لگدا اے

جنے کھنے نوں خوشیاں بنخشے

ہا سا سارے جگ دا اے

اپنی ہاردا جھنڈا پھڑکے گلایاں دے دھج وگدا اے

جس دے سوہنے متھے اُتے

ہاردا لاٹو جگ دا اے

67

نہ کوئی دُکھ نہ روگ ہماری

نہ ای کوئی پیڑ

نہ ای کوئی ساهِ اولّا

نہ ای دلِ دلگیر

ہمسن کھیڈن والا مُنڈا

کُڑیاں کولوں سوہنا

منہ چت لگدا گجھرو

بھولاتے من موہنا

جدوں وی اٹھن لگے
 موہڑھا اُچا کر کے
 بُلھاں دے ویچ آکھے
 ”کلمہ شہادت“
 اکتو بھیری عادت

68

میرے دل دے کاٹھ گدام وچ

وڈے وڈے پھٹے

چھوٹے چھوٹے بالے

دنگیاں ٹیڈھیاں کڑیاں

گو بنھن دے رستے

چھٹے ٹین کنستری

سارے کت تال کالے

ایہناں دے وچکار

چنن دی اک کُرسی
 شیشیاں نال جڑی
 تیریاں راہواں تیکے
 دھوڑاں نال بھری

69

پالا لگے رات نوں

مینوں دکھاں دا کبیل دے

میں اوکھا دینہ گزاریا

مینوں سوکھا ہوون دے

